

PERSDOSSIER

Tentoonstelling

Atelier Louis Van Cutsem. Allerlaatste dagen

ATELIER LOUIS VAN CUTSEM

allerlaatste dagen
derniers jours

8 - 9.12.2012
10:00 - 18:00

Geleide bezoeken | Visites guidées

0497/ 28 46 53 - info@ateliervancutsem.be
www.ateliervancutsem.be

rue Gallaitstraat 106 - 1030 Schaerbeek

VLAAMSE
GEMEENS
CHAPSCO
MMISSIE

Met steun van de
Vlaamse overheid

erfgoed
BRUSSEL

PRESENTATIETEKST

De geest van de Gallaitstraat

Schaarbeek herbergt verschillende verborgen schatten. Zoals het atelier van Louis Van Cutsem (1909-1992). Maar wie was deze kunstenaar? 'Klein van gestalte en een groot beeldhouwer,' zo werd hij vaak omschreven door journalisten die hem en zijn carrière kenden. Twintig jaar na zijn overlijden komen de herinnering aan 's mans leven en werk opnieuw tot leven, en wel in een van de opmerkelijkste kunstenaarsateliers die in Schaarbeek zijn bewaard gebleven. Vanaf de straatkant is het indrukwekkende achterhuis waarin het atelier is gevestigd niet zichtbaar. Recent werd het verkocht. Daardoor zullen allerhande voorwerpen die getuigen van de lange carrière van Louitche nu voorgoed de plek verlaten waar hij zich in 1936 had geïnstalleerd.

Van Cutsem werd geboren in Evere en kreeg in het familiebedrijf de smaak van het beeldhouwen in steen te pakken. De onderneming was recht tegenover het kerkhof van Brussel gevestigd en gespecialiseerd in grafmonumenten. Van Cutsems leertijd bij zijn vader werd vervolledigd met zeven jaar avondonderwijs aan de academie van Sint-Joost-ten-Node. De jongeman sleepte er de ene prijs na de andere onderscheiding in de wacht – iets waar hij overigens heel trots op was: eerste prijzen beeldhouwwerk en tekenen, de prijs van de gemeente en de regering. En, toeval of niet, de 'Prijs Van Cutsem', de eerste praktijkprijs van de academie van Brussel. Toen hij 21 werd, kreeg hij ook nog de tweede prijs van het driejaarlijks concours van de provincie Brabant, bestemd voor beeldhouwers jonger dan dertig.

Maar wat zijn carrière pas echt lanceerde en zijn faam deed groeien, was zijn talent als portrettist. Dat blijkt uit het feit dat hij als 23-jarige de indrukwekkende buste realiseerde van Pierre Charles. Die was op dat moment een van de meest tot de verbeelding sprekende sterren uit de Belgische boksgeschiedenis en Europees kampioen in de zwaargewichten. Het werk markeerde het begin van een reeks heroïsche portretten van beroemde sportlui uit de jaren 30. Die waren tegelijkertijd uitgesproken realistisch, maar ook herkenbaar als 'Van Cutsem'. Onder hen: de bokser Staf Roth, de wielrenners Gérardin, Romain Maes, Georges Lemaire, 'Poeske' Scherens en de vliegenier Cocquyt. Naast al deze werken die kracht en concentratie verzinnebeelden, had Louis'tje sinds zijn doortocht in de academie van Sint-Joost nog een andere passie: de karikatuur. Zo deed hij mee aan de tentoonstellingen van 'La Mine Souriante', een salon van humoristen waarvoor hij de 'Oscarabistouille' bedacht. Dat was een trofee en een onvergetelijke eretitel voor al degenen die zichzelf niet al te serieus namen.

Tijdens de oorlogsjaren namen Louis Van Cutsem en zijn echtgenote bij de *Partisans Armés* een actieve rol op in het verzet. In hun huis in de Gallaitstraat konden de door de nazi's gezochte onderduikers terecht, maar evengoed joden. Daarvoor ontving het koppel onder andere de onderscheiding 'Rechtvaardige onder de Volkeren' van de Israëlische staat. De beproevingen en de rouw uit deze periode gaven onmiskenbaar een emotioneel-expressieve, maar ook intens en bittere laag aan de naoorlogse, patriottische werken die Van Cutsem realiseerde, zoals 'Hoofd van een Weggevoerde' en het Verzetsmonument te Ohain.

Na de oorlog kreeg de kunstenaar meermaals en met vaak uitzonderlijke opdrachten de gelegenheid zijn vaardigheden te demonstreren. Zoals de monumentale maagd die de Sint-Jozefskerk op de Frère-Orbansquare siert. Daarvan verwelkomt het gipsen model de bezoekers van het atelier. In een heel ander register heeft de kunstenaar in de dansende figuur 'Blanc Moussi' de onweerstaanbare dynamiek van het carnaval van Stavelot vereeuwigd. Of nog, met de spreekwoordelijke wijsheid van onze Schaarbeekse held, Pogge, die voor altijd in Houffalize met vakantie is. Een bijzondere vermelding verdient het portret van de hilarische acteur Michel Simon, wiens woordenvloed de hele familie Louis Van Cutsem betoverde. Met een heleboel trofeeën, prachtige reliëfs en portretten van kampioenen verstevigde Van Cutsem zijn vriendschapsbanden met en kennis van de sportwereld. Te midden van de beeltenissen van Cerdan, Carpentier, Schotte en Kubler duiken ook Rik van Steenberghe en de jonge Eddy Merckx op. Van Cutsems grootste uitdaging echter was de realisatie van het monument voor wielrenner Stan Ockers, dat in 1957 werd ingewijd op de top van de Côte des Forges te Gomzé-Andoumont. De enorme afmetingen van de blauwe steen verenigden sportman en kunstenaar in hun inspanningen.

Tussen de gipsen en de mallen ontdek je in het atelier ook het werk van vrienden van Van Cutsem die deelnamen aan de salons van de Schaarbeekse artistieke kring. Hier stond de beeldhouwer – op zijn beurt – model voor Betty Scutenaire en Barbaix. Ook zijn er doeken van Albert Terken, Maggy Hoebeke en Lucien Desmaré, werken met diverse scènes en landschappen. Ze vatten goed de standvastigheid van een eigenzinnige, figuratieve kunst tijdens het interbellum. Deze schilderijen weerspiegelen dan ook de smaak van de galeries en de salons die Louis Van Cutsem in die periode frequenteerde.

We kunnen enkel hopen dat de toekomstige bewoners de vruchtbare traditie van artistieke samenhang die op deze plaats zo sterk was, op hun beurt verder zullen zetten. Op het einde van de 19e eeuw had Armand Lynen (1849-1932) hier zijn atelier. Hij was schilder-beeldhouwer in de Muntschouwburg en broer van Amédée Lynen (1852-1937), een getalenteerde tekenaar, illustrator, schilder, affiche-ontwerper en schrijver. De huidige inrichting van het atelier was het resultaat van veranderingen die in opdracht van Armand Lynen in 1893 door de architect Léon Govaert zijn uitgevoerd. Zelfs al is de plek doorheen de tijd verschillende keren aangepast, het blijft voor een historicus een *lieu de mémoire* van onschatbare waarde. Na deze tentoonstelling is het tijd voor alweer een nieuw hoofdstuk in de geschiedenis van dit gebouw...

Deze korte schets van het nummer 106 in de Gallaitstraat kunnen we niet afronden zonder de originaliteit en de inzet van de aanpak van Philippe Debroe, de initiatiefnemer van deze tentoonstelling, te onderlijnen. We wensen ook onze dankbaarheid uit te drukken voor de familie van Louis Van Cutsem. Zij hebben toelating gegeven voor dit allerlaatste weerzien in het atelier van een uitstekende kunstenaar, wiens leven en werk diep doordrongen waren met idealisme en generositeit.

Yves Jacqmin

Kunsthistoricus

[Vertaling: Roel Daenen]

PRAKTISCHE INFO

Tentoonstelling

Atelier Louis Van Cutsem. Allerlaatste dagen

Zaterdag 8 en zondag 9 december 2012

Individuele bezoeken

Zaterdag en zondag van 10 tot 18u

Gratis toegang

Geleide bezoeken in het NL

Zaterdag en zondag om 10u30 en 14u

Tarief: 3 €

Geleide bezoeken in het FR

Zaterdag en zondag om 11u30 en 15u

Tarief: 3 €

Bijkomend geleid bezoek in het NL in het kader van Broodje Brussel

Dinsdag 11 december om 12u30

Gratis toegang

Verplichte reservatie van de geleide bezoeken

info@ateliervancutsem.be – 0497/ 28 46 53

www.ateliervancutsem.be

Adres

Atelier Louis Van Cutsem

Gallaitstraat 106

1030 Schaarbeek

Tram 25/94 - halte Liedts

Tram 55/32 - halte Liedts (richting Bordet), Rubens (richting Rogier)

Met de trein: 15 minuten te voet vanuit het station Brussel-Noord

BEELDMATERIAAL

Het beeldmateriaal van de tentoonstelling kan gedownload worden op het volgende adres: www.ateliervancutsem.be.

Louis Van Cutsem – Bokscop, Staf Roth en Stan Ockers
© *Philippe Debroe*

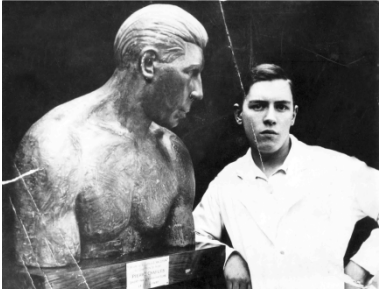
Louis Van Cutsem in zijn atelier, jaren 30
© *Atelier Louis Van Cutsem*

Louis Van Cutsem – Challenge Gaston Petit
© *Philippe Debroe*

Binnenzicht van het atelier
© *Philippe Debroe*

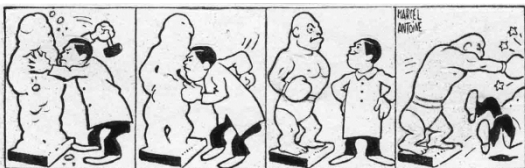
Louis Van Cutsem met buste van bokser Pierre Charles, 1932
© *Atelier Louis Van Cutsem*

Louis Van Cutsem – Bokser Emile Delmine
© *Philippe Debroe*

Louis Van Cutsem met bokser Kid Dussart, 1947
© *Atelier Louis Van Cutsem*

Marcel Antoine – Karikatuur van Louis Van Cutsem
© *Atelier Louis Van Cutsem*

Louis Van Cutsem en de maquette van het monument aan Stan Ockers, 1957
© *Atelier Louis Van Cutsem*

Louis Van Cutsem – Eddy Merckx
© *Atelier Louis Van Cutsem*

**Louis Van Cutsem met acteur Michel Simon en zijn twee dochters
Claudine en Simone, 1961**
© *Atelier Louis Van Cutsem*

Louis Van Cutsem – Adolphe Max
© *Philippe Debroe*

ORGANISEREND TEAM

Initiatief en algemene leiding : Philippe Debroe

Presentatietekst in het Frans : Yves Jacqmin

Nederlandse vertaling : Roel Daenen

Geleide bezoeken in het Nederlands : Ingrid Vanhaerne (Korei vzw)

Geleide bezoeken in het Frans : Yves Jacqmin

Vormgeving affiche en flyer : Sophie Brevers

Vormgeving website : Magali Tulliez

Met dank aan :

Familie Van Cutsem (Claudine, Simone, Michel, Sylvie, Thierry en Christian), Ingrid Vanhaerne, Michel Vanverre

Met de steun van :

Dienst Nederlandse Cultuur van Schaarbeek, Erfgoedcel Brussel, Vlaamse Gemeenschapscommissie, Vlaamse Overheid, Dienst Franse Cultuur van Schaarbeek

CONTACT

Philippe Debroe

Hermanstraat 6

1030 Schaarbeek

0497 / 28 46 53

info@ateliervancutsem.be

www.ateliervancutsem.be